

5. Єракова Л.А., Томіліна Ю.І. Побудова програми Пілатесу з використанням реформерів для жінок 21–35 років // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Зб. наук. пр. Київ, 2016. С.49–52.
6. Кашуба В.А. Биомеханика осанки: монографія. Київ: Олімпійська література, 2003. 279 с.
7. Одинець Т.Є. Технологія йога-терапії у фізичній реабілітації жінок з постмастектомічним синдромом // Спортивний вісник Придніпров'я. 2015.3. С.275–278.
8. Павлова Ю. Оздоровчо-рекреаційні технології та якість життя людини: монографія. Львів: ЛДУФК; 2016. 356 с.
9. Приступа Є.Н., Жарська Н.В., Бріскін Ю.А., Вовканич А.С. Фізкультурно-спортивна реабілітація у системі галузевих соціальних практик // Український журнал медицини, біології та спорту, 2022. Том 7, № 4 (38). С. 163-169
10. Приступа Є.Н., Жданова О.М., Линець М.М., та ін. Фізична рекреація: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту. Дрогобич: Коло; 2010. 448 с.
11. Синиця Т.О. Ментальний фітнес як один із сучасних напрямів оздоровчої фізичної культури // Актуальні проблеми фізичного виховання різних верств населення. Зб. наук. пр. Харків: ХДАФК, 2018. С. 227–233.

Reference

1. Belyak YU.I., Hrybovs'ka I.B., Muzyka F.V., Ivanochko V.V., Chekhovs'ka L.YA. // Teoretyko-metodychni osnovy ozdorovchoho fitnesu: navch. posib. L'viv: LDUFK; 2018. 208 s.
2. Bodnar I., Vynohrads'kyi B., Pavlova YU., ta in. Otsinyuvannya fizychnoyi pidhotovlenosti ta yakosti zhyttya riznykh hrup naseleння: monohrafiya. L'viv: LDUFK, 2018. 132 s.
3. Bulatova M.M., Usachov YU.O. Suchasni fizkul'turno-ozdorovchi tekhnolohiyi u fizychnomu vykhovanni // Teoriya i metodyka fizychnoho vykhovannya, 2012. T. 2. S. 320–350.
4. Hovsiyevych A.H., Ivanov I.V. Osoblyvosti fizychnoho ta funktsional'noho stanu zhinok pershoho zriloho viku u systemi ozdorovchoho trenuvannya // Naukovyy chasopys Nats. ped. un-tu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 15, Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoyi kul'tury (fizychna kul'tura i sport). Zb. nauk. pr., Kyiv, 2016. 5(75)16. S. 30–33.
5. Yerakova L.A., Tomilina YU.I. Pobudova prohramy Pilatesu z vykorystannyam reformeriv dlya zhinok 21–35 rokiv // Naukovyy chasopys Nats. ped. un-tu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 15, Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoyi kul'tury (fizychna kul'tura i sport). Zb. nauk. pr. Kyiv, 2016.6.S.49–52.
6. Kashuba V.A. Biomekhanika osanki: monohrafiya. Kiyev: Olimpiyskaya literatura, 2003. 279 s.
7. Odynets' T.YE. Tekhnolohiya yoha-terapiyi u fizychniyi reabilitatsiyi zhinok z postmastektomichnym syndromom // Sportyvnyy visnyk Prydniprov'ya. 2015.3.S.275–278
8. Pavlova YU. Ozdorovcho-rekreatsiyni tekhnolohiyi ta yakist' zhyttya lyudyny: monohrafiya. L'viv: LDUFK; 2016. 356 s.
9. Prystupa YE.N., Zhars'ka N.V., Briskin YU.A., Vovkanych A.S. Fizkul'turno-sportyvna reabilitatsiya u systemi haluzevykh sotsial'nykh praktyk. Ukrayins'kyi zhurnal medytsyny, biolohiyi ta sportu, 2022. Tom 7, № 4 (38). S. 163-169
10. Prystupa YE.N., Zhdanova O.M., Lynets' M.M., ta in. Fizychna rekreatsiya: navch. posib. dlya stud. vyshch. navch. zakl. fiz. vykhovannya i sportu. Drohobych: Kolo; 2010. 448 s.
11. Synytsya T.O. Mental'nyy fitnes yak odyin iz suchasnykh napryamiv ozdorovchoyi fizychnoyi kul'tury // Aktual'ni problemy fizychnoho vykhovannya riznykh verstv naseleння. Zb. nauk. pr. Kharkiv: KHDAFK, 2018. S. 227–233.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.7(167).18
УДК 378.147:796

Захаріна Є.А.
доктор педагогічних наук, професор
професор кафедри управління фізичної культури і спорту
Національний університет «Запорізька політехніка»
Глуценко Н.В.
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
доцент кафедри управління фізичної культури і спорту
Національний університет «Запорізька політехніка»
Захаріна А.Г.
кандидат педагогічних наук
доцент кафедри фізичної терапії, ерготерапії та фізичного виховання Український гуманітарний
університет, м. Буча

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті проаналізовано сутність методологічних підходів до професійної підготовки бакалаврів з фізичної культури. Вказано, що аксіологічний підхід орієнтує вищу фізкультурну освіту на формування системи загальнолюдських і професійних цінностей студента, яка визначає його ставлення до світу, до своєї діяльності, до самого себе як людини і професіонала. Зазначено, що культурологічний підхід як методологічний напрям у науці дає змогу створювати умови для майбутніх фахівців з фізичної культури щодо засвоєння і трансляції цінностей і фізкультурно-оздоровчих технологій. Охарактеризовано акмеологічний підхід, як оволодіння суб'єктами ефективними, інноваційними засобами організації та проведення різноманітних форм занять в аспекті їх особистісно-професійного розвитку. Акцентовано, що системний підхід дає можливість розглянути професійну підготовку бакалаврів з фізичної культури як єдину систему з різноманітними

взаємозалежними, взаємообумовленими компонентами та внутрішніми зв'язками, яка націлює на єдність теорії та практики, забезпечує цілісність навчально-виховного процесу. Вказано, що здоров'язбережувальний підхід дає можливість бакалаврам з фізичної культури обирати форми роботи з метою формування мотивації, зміцнення і збереження здоров'я учнів, студентів.

Ключові слова: методологічні підходи, професійна підготовка, бакалаври з фізичної культури.

Zakharyna I., Hluschchenko N., Zakharyna A. Methodological Approaches to the Professional Training of Bachelor's Degree Students in Physical Education.

The article analyzes the essence of methodological approaches to the professional training of bachelor's degree students in physical education. The following approaches are considered: axiological, acmeological, health-preserving, competency-based, cultural, person-oriented, professional-graphical, reflexive, and systemic methodological approaches. It is stated that the axiological approach directs higher physical education towards the formation of a system of general human and professional values in students, which determines their attitude towards the world, their activities, and themselves as individuals and professionals. The cultural approach, as a methodological direction in science, allows creating conditions for future specialists in physical education to acquire and transmit values and physical and health technologies that ensure creative self-development in innovative, value-oriented professional activities. The acmeological approach is characterized as the mastery of effective means of organizing and conducting various forms of classes in terms of personal and professional development. It is emphasized that the systemic approach allows considering the professional training of bachelor's degree students in physical education as a unified system with diverse interdependent components and internal connections, which aims for the unity of theory and practice, ensures the integrity of the educational and upbringing process, thereby contributing to its optimization. The health-preserving approach enables bachelor's degree students in physical education to choose forms of work aimed at strengthening and preserving the health of students. The learner is at the center of the pedagogical process, and interpersonal relationships are based on subject-subject relations. It is noted that the renewal of the content of professional training for a bachelor's degree in physical education is focused on the priority value of students' health, and the forms of work contribute to the harmonious development of physical and mental abilities, orientation towards health, and the experience of a healthy lifestyle.

It is emphasized that the professional training of bachelor's degree students in physical education is a systemic, structured, open, dynamic, organizational-pedagogical process based on basic methodological approaches at different levels of methodological knowledge: philosophical, general scientific, and specific scientific.

Keywords: methodological approaches, professional training, bachelor's degree in physical education.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Перед системою освіти з фізичної культури, постає завдання зміни педагогічної парадигми, коли замість догматичного мислення виникає необхідність реалізації потенціалу особистості, підвищення її компетентності, готовності виходити за межі нормативної діяльності. Проблема особистісно-професійного розвитку бакалаврів з фізичної культури не може бути зведена до проблеми формування професійно важливих якостей, знань і умінь.

Проблема підготовки бакалаврів з фізичної культури має враховувати випереджальну роль у навчанні та у становленні особистості й орієнтуватися на пошук психолого-педагогічних засобів, за допомогою яких можна вплинути як на психічний розвиток студентів, так і на розвиток їх спеціальних особистісних якостей і педагогічних здібностей, необхідних для професійної діяльності в повсякденному житті

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професійна підготовка бакалаврів з фізичної культури і спорту, є складною, динамічною педагогічною системою, ефективність функціонування якої залежить від багатьох чинників, що виявляються на основі загальних закономірностей педагогічного процесу та управління ними.

Відомо, що методологічні підходи є найважливішим атрибутом наукового дослідження. Звернення до методологічних підходів визначається тією обставиною, що вони забезпечують вирішення цілого ряду проблем. Методологічна роль підходів полягає в можливості узагальнення наукових положень з досліджуваної проблеми, характеристик різних напрямів її дослідження та організації теоретико-прикладної дослідницької діяльності. Методологічний підхід є принциповою методологічною орієнтацією дослідника, з якої розглядається об'єкт вивчення, як поняття або принцип, що керує загальною стратегією досліджень.

Мета: визначення сутності методологічних підходів до професійної підготовки бакалаврів з фізичної культури.

Методи дослідження. Теоретичний аналіз та узагальнення даних вітчизняної та зарубіжної науково-методичної літератури, ресурсів мережі Інтернет, компаративний аналіз, систематизація.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглянемо сутність методологічних підходів. Аксиологічний підхід орієнтує вищу фізкультурну освіту на формування системи загальнолюдських і професійних цінностей студента, яка визначає його ставлення до світу, до своєї діяльності, до самого себе як людини і професіонала; розкриває педагогічні цінності як умову й результат професійної діяльності бакалавра з фізичної культури, що стимулює розвиток його професійного потенціалу.

В аксіологічному підході стосовно досліджуваної проблеми знаходять своє відображення такі ідеї: формування світогляду, внутрішніх переконань бакалаврів з фізичної культури відбувається на основі ціннісно-орієнтованих установок на здоров'я та здоров'язбереження, які є невід'ємною частиною життєвих цінностей і світогляду, що засновано на позитивних мотивах, інтересах і потребах.

Культурологічний підхід дає змогу акцентувати увагу на цінностях фізичної культури, які забезпечують трансляцію нагромадженого в суспільстві соціально значущого досвіду з підготовки духовно і фізично розвиненої, висококультурної особистості бакалавра з фізичної культури.

Культурологічний підхід як методологічний напрям у науці дає змогу створювати умови для майбутніх фахівців з фізичної культури щодо засвоєння і трансляції цінностей і фізкультурно-оздоровчих технологій, які забезпечують творчий саморозвиток в інноваційній, ціннісно-орієнтованій професійній діяльності особистості фахівця.

Акмеологічний підхід характеризує діяльність професорсько-викладацького складу закладів вищої освіти, спрямовану на оволодіння студентами професійно орієнтованими знаннями, уміннями і навичками, що дають їм змогу досягнути вершин у майбутній роботі. З позиції акмеологічного підходу професійну підготовку бакалаврів з фізичної культури можна охарактеризувати як оволодіння суб'єктами ефективними засобами організації та проведення різноманітних форм занять в аспекті їх особистісно-професійного розвитку.

Системний підхід дає можливість розглянути професійну підготовку майбутніх фахівців з фізичної культури як єдину систему з різноманітними взаємозалежними, взаємообумовленими компонентами та внутрішніми зв'язками, яка націлює на єдність теорії та практики, забезпечує цілісність навчально-виховного процесу, сприяючи тим самим його оптимізації.

Крім того, в науково-педагогічній літературі виділяється компетентнісний підхід (О.І. Гура [2], О.А. Дубасенюк [3], М.В. Нагач [7], Н.В. Нагорна [8] та ін.), який дає змогу здійснювати поступову переорієнтацію навчально-виховного процесу з трансляції знань на формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури з метою ефективного виконання ними професійних функцій.

На думку Н.В. Нагорної, «компетентнісний підхід ставить на перше місце не проінформованість студента, а вміння розв'язувати проблеми, що виникають у пізнавальній, технологічній і психічній діяльності, у сферах етичних, соціальних, правових, професійних, особистих взаємовідносин» [8, с. 267]. Науковець зазначає, що цей підхід передбачає такий вид змісту освіти, який не зводиться до знаннєво-орієнтованого компонента, а передбачає цілісний досвід вирішення життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей, компетенцій [330, с. 267].

Науковці Г.А. Омельченко [9], В.М. Папуча [10], вважають, що професійна компетентність зумовлюється рівнем професійної освіти, досвідом та індивідуальними здатностями педагога і передбачає його гуманістичну педагогічну позицію, ціннісне ставлення до педагогічної діяльності й високий рівень загальної та професійної культури.

Компетентнісний підхід дає змогу спрямувати процес професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури на розширення спектра індивідуальних освітніх і виховних можливостей та їх траєкторій для студентів, на формування базових компетентностей випускників вищої школи (соціально-особистісної, організаційної, інформаційної, комунікаційної, іміджевої, самоорганізації, самоосвіти, самовиховання, позитивної Я-концепції) за допомогою реалізації навчальних моделей та педагогічних технологій навчання.

Здоров'язбережувальний підхід (С.А. Закопайло [5], Л.П. Сущенко [11]) дає можливість майбутнім учителям фізичної культури обирати форми роботи з метою зміцнення і збереження здоров'я учнів. У центрі педагогічного процесу перебуває учень, а в основу міжособистісної взаємодії покладено суб'єкт-суб'єктні відносини. Оновлення змісту професійної підготовки майбутнього учителя фізичної культури зорієнтовано на пріоритетну цінність – здоров'я учня, а форми роботи сприяють гармонійному розвитку фізичних і психічних здібностей, спрямованості на здоров'я, досвіду здорового способу життя.

Професіографічний підхід дає можливість орієнтувати учасників педагогічного процесу на результат реалізації певного комплексу вимог до їх майбутньої професійної діяльності, що, зокрема, орієнтується на освітньо-кваліфікаційну характеристику майбутнього вчителя фізичної культури та інші нормативні акти, які відображають конкретні умови позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи [9].

Професіографічний підхід спрямовує й орієнтує зміни професійної позиції викладача вищої школи на створення умов для становлення і розвитку професійної позиції студента як суб'єкта майбутньої професійної педагогічної діяльності. Також цей підхід орієнтує викладачів на пошук оптимальних педагогічних технологій для ефективного викладання навчальних дисциплін на основі єдності традиційних і активних форм і методів навчання.

Рефлексивний підхід спрямований на формування професійної рефлексії майбутніх фахівців з фізичної культури (О.А. Дубасенюк та О.В. Вознюк [9]).

Рефлексивний підхід, як вважають О.А. Дубасенюк та О.В. Вознюк, «спрямовує навчально-виховний процес на створення розвивальних педагогічних ситуацій, що активізують рефлексію (самосвідомість, Я-концепцію) учасників освітнього процесу та виявляє феномен унікальності людської особистості, її творчий, надситуативний, самодетермінований характер, парадокс трансцендування людського «Я» від світу, що реалізується в площині аналізу концепції надситуативної активності, де виокремлюється два аспекти життєвої активності людини – адаптивної та не адаптивної» [9, с. 88].

Рефлексивний підхід допомагає підібрати відповідні технології і форми організації навчальної діяльності майбутніх фахівців з фізичної культури, які формують у них як у суб'єктів педагогічної діяльності професійну рефлексію.

Особистісно орієнтований підхід (І.Д. Бех [1], І.А. Зязюн [6] та ін.) дає змогу розглянути бакалавра з фізичної культури як особистість з урахуванням її мотивації та індивідуальних потреб у траєкторії освітнього процесу.

Особистісно орієнтований підхід характеризує методологічну орієнтацію у педагогічній діяльності, яка дає змогу забезпечувати і підтримувати процеси самопізнання, самобудови та самореалізації особистості бакалавра з фізичної культури, розвитку її неповторної індивідуальності.

Особистісно орієнтований підхід характеризує методологічну орієнтацію у педагогічній діяльності, яка дає змогу забезпечувати і підтримувати процеси самопізнання, самобудови та самореалізації особистості майбутнього учителя фізичної культури, розвитку її неповторної індивідуальності. На нашу думку, професійна підготовка бакалаврів з фізичної культури є системним, структурованим, відкритим, динамічним, організаційно-педагогічним процесом, який ґрунтується на базових методологічних підходах за рівнями методологічного знання: філософським, загальнонауковим та конкретно-науковим (рис. 1).

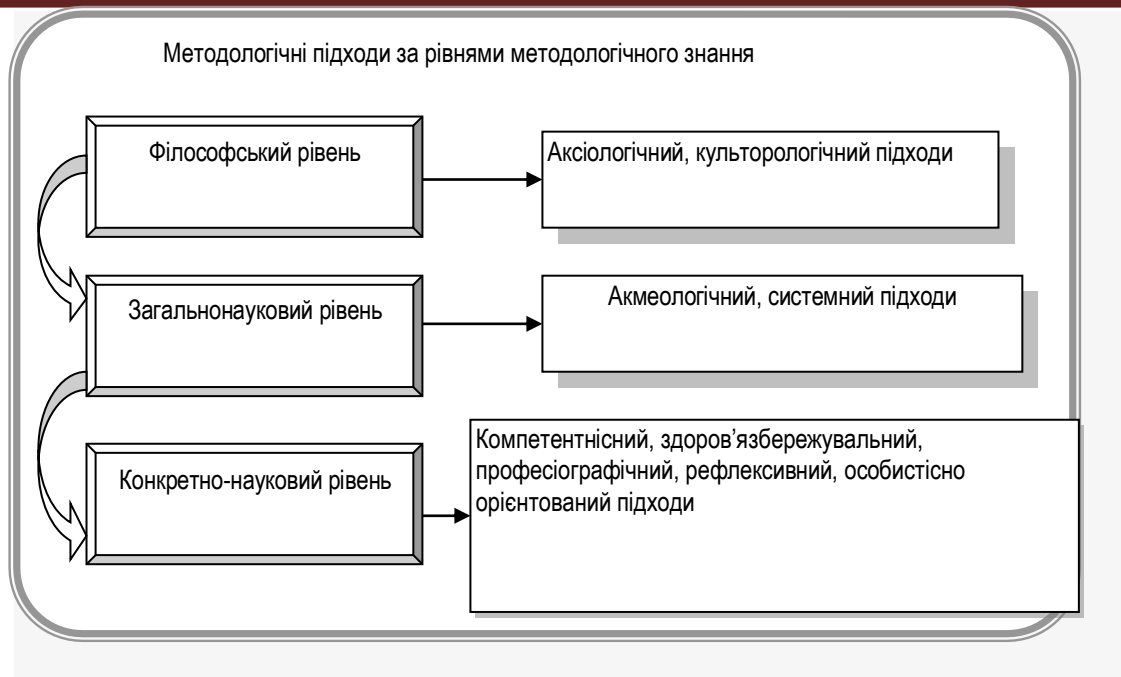

Рис. 1. Методологічні підходи за рівнями методологічного знання

Філософський рівень методології дослідження надає можливість проаналізувати пріоритетні педагогічні цінності фізкультурної освіти, що представлено: аксіологічним підходом, який орієнтує систему загальнолюдських і професійних цінностей студентів, котрі розглядаються як умова й результат професійної діяльності бакалавра з фізичної культури; культурологічним підходом, який характеризує цінності фізичної культури, що забезпечують трансляцію нагромадженого в суспільстві соціально значущого досвіду з підготовки висококультурної особистості майбутнього фахівця з фізичної культури.

Загальнонауковий рівень методології дослідження дає змогу розглянути означену проблему на міждисциплінарному рівні з урахуванням загальних закономірностей розвитку, що визначено: акмеологічним підходом, який висвітлює діяльність професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів, спрямовану на досягнення студентами вершин у майбутній роботі; системним підходом, який розглядає професійну підготовку майбутніх фахівців як цілісний процес з різноманітними взаємозалежними, взаємообумовленими компонентами та внутрішніми зв'язками.

Конкретно-науковий рівень методології дослідження зумовлює вивчення порушеної проблеми з урахуванням практичного аспекту на основі компетентнісного підходу, який допомагає здійснювати поступову переорієнтацію навчально-виховного процесу з трансляції знань на формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури з метою ефективного виконання ними посадових функцій; здоров'язбережувального підходу, який дає можливість бакалаврам з фізичної культури обирати форми роботи для формування, зміцнення та збереження здоров'я учнів, підвищення їхньої рухової активності, урізноманітнення й цілеспрямованого проведення дозвілля; професіографічного підходу, який базується на освітньо-кваліфікаційній характеристиці майбутнього фахівця з фізичної культури та інших нормативних документах, що відображають певний комплекс вимог до його фахової діяльності; рефлексивного підходу, спрямованого на формування професійної рефлексії майбутніх фахівців з фізичної культури; особистісно орієнтованого підходу, який дає підставу розглянути бакалавра з фізичної культури як особистість та врахувати її індивідуальні потреби у траєкторії освітнього процесу.

Висновки та перспекти подальших досліджень. Таким чином, нами проаналізовано сутність методологічних підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури, до яких зараховано: аксіологічний, акмеологічний, здоров'язбережувальний, компетентнісний, культурологічний, особистісно орієнтований, професіографічний, рефлексивний і системний методологічні підходи.

Література

1. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання : наук.-метод. посіб. К. : ІЗМН, 1998. 204 с.
2. Гура О.І. Психолого-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: теоретико-методологічний аспект : монографія / О.І. Гура. Запоріжжя : ГУ "ЗІДМУ", 2006. 332 с.
3. Дубасенюк О.А., Вознюк О.В. Концептуальні підходи до професійно-педагогічної підготовки сучасного педагога. Житомир : Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2011. 114 с.
4. Драгнев Ю.В. Оптимізація професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури в інформаційно-освітньому просторі. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. – Х. : ХОВНОКУ ХДАДМ, 2012. № 6. С. 68–72.
5. Закопайло С.А. Педагогічні основи виховання в юнаків 10-11 класів цінностей здорового способу життя : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.07 / Сергій Анатолійович Закопайло ; Переяслав-Хмельницький держ. педагогічний ун-т ім. Григорія Сковороди. К., 2003. 202 с.
6. Зяюн І.А. Неперервна освіта: концептуальні засади і сучасні технології. *Творча особистість у системі неперервної професійної освіти : матер. міжнар. наук. конф.* / [за ред. С.О. Сисоєвої і О.Г. Романовського]. Х. : ХДПУ, 2000. С. 8–16.
7. Нагач М.В. Підготовка майбутніх учителів у школах професійного розвитку в США : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. К., 2008. 21 с.

8. Нагорна Н.В. Формування у студентів понять компетентності й компетенції. *Виховання і культура*. 2007. № 1–2 (11–12). С. 266–268.
9. Омеляненко Г.А. Науково-дослідницький компонент у професійному становленні бакалаврів з фізичного виховання і спорту. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. / [редкол.: Т.І. Суцценко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя, 2010. Вип. 10 (63). С. 335–340.
10. Папуча В.М. Теоретичні підвалини формування педагогічної майстерності студентів спеціальності «фізичне виховання». *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки* : зб. наук. пр. / [редкол.: Т.І. Суцценко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя, 2008. Вип. 51. С. 269–273.
11. Суцценко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах: дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 теорія та методика професійної освіти / Людмила Петрівна Суцценко. К., 2004. 489 с.

References

1. Bekh I.D. (1998) Osobystisno zorientovane vykhovannia : nauk.-metod. posib. K. : IZMN,. 204.
2. Hura O.I. (2006) Psykholoho-pedahohichna kompetentnist vykladacha vyshchoho navchalnoho zakladu: teoretyko-metodolohichniy aspekt : monohrafiia. Zaporizhzhia : HU "ZIDMU". 332.
3. Dubaseniuk O.A., Vozniuk O.V. (2011) Kontseptualni pidkhody do profesiino-pedahohichnoi pidhotovky suchasno ho pedahoha. Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU imeni I. Franka,. 114.
4. Drahniyev Yu.V. (2012) Optyimizatsiia profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia fizychnoi kultury v informatsiino-osvitnomu prostori. *Pedahohika, psykholohiia ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu*. Kh. : KhOVNOKU KhDADM,. № 6. 68-72.
5. Zakopailo S.A. (2003) Pedahohichni osnovy vykhovannia v yunakiv 10-11 klasiv tsinnosti zdorovoho sposobu zhyttia : dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : 13.00.07; Pereiaslav-Khmelnitskyi derzh. pedahohichniy un-t im. Hryhoriia Skovorody. K. 202.
6. Ziazun I.A. (2000) Neperervna osvita: kontseptualni zasady i suchasni tekhnolohii. *Tvorcha osobystist u systemi neperervnoi profesiinoi osvity* : mater. mizhnar. nauk. konf. / [za red. S.O. Sysoievoi i O.H. Romanovskoho]. Kh. : KhDPU,. 8-16.
7. Nahach M.V. (2008) Pidhotovka maibutnikh uchyteliv u shkolakh profesiinoho rozvytku v SShA : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.04 – teoriia i metodyka profesiinoi osvity. K., 21.
8. Nahorna N.V. (2007) Formuvannia u studentiv poniat kompetentnosti y kompetentsii. *Vykhovannia i kultura*. № 1–2 (11–12). 266-268.
9. Omelianenko H.A. (2010) Naukovo-doslidnytskyi komponent u profesiinomu stanovleni bakalavriv z fizychnoho vykhovannia i sportu. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh* : zb. nauk. pr. / [redkol.: T.I. Sushchenko (holov. red.) ta in.]. Zaporizhzhia,. Vyp. 10 (63). 335-340.
10. Papucha V.M. (2008) Teoretychni pidvalyny formuvannia pedahohichnoi maisternosti studentiv spetsialnosti «fizyчне vykhovannia». *Pedahohika i psykholohiia formuvannia tvorchoi osobystosti: problemy i poshuky* : zb. nauk. pr. / [redkol.: T.I. Sushchenko (holov. red.) ta in.]. Zaporizhzhia,. Vyp. 51. 269-273.
11. Sushchenko L.P. (2004) Teoretyko-metodolohichni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia ta sportu u vyshchikh navchalnykh zakladakh: dys. ... doktora ped. nauk : 13.00.04 teoriia ta metodyka profesiinoi osvity / Liudmyla Petrivna Sushchenko. K., 489.